

Esbjerg Realskole Ressourcecenter

LÆSE- OG SKRIVESTRATEGI

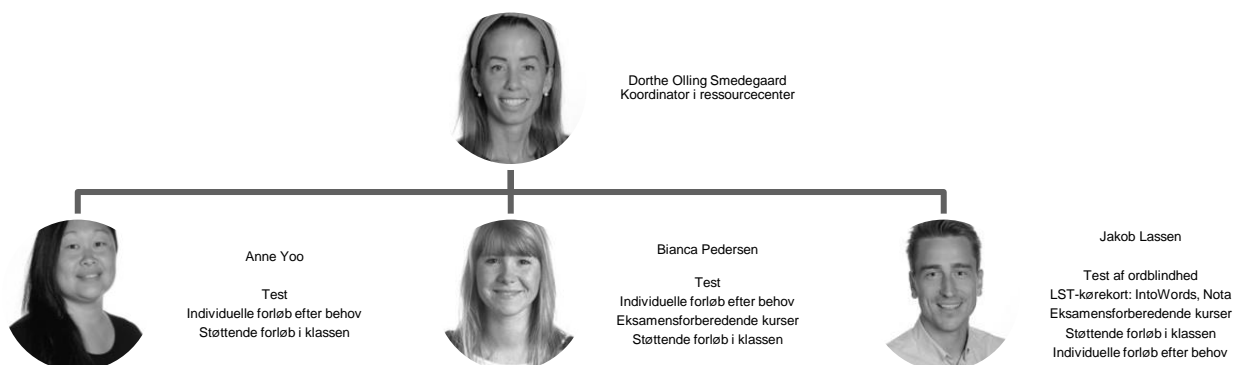
ORDBLINDHED OG ANDRE SPROG- UDFORDRINGER

I denne strategiplan finder I som forældre, information om ordblindhed, vores teststrategi, Ressourcecenterets organisation og indsatsområder, digitale hjælpemidler og emotionelle følger ved ordblindhed. Generelt får du indblik i, hvordan vi som skole støtter børn der af forskellige grunde har behov for ekstra støtte af Ressourcecenteret. En stor del af støtten er centreret omkring ordblindhed, men særligt i de tidlige skoleår, laver vi forebyggende indsatser på læsning og skrivning.

INDHOLD

Ressourcecenteret	2
Mistanke om læse-skriveudfordringer.....	2
Teststrategi	2
Ordblindetesten – Hvorfor i 5. klasse	3
Udslag i tests.....	3
Læsevanskeligheder af en anden årsag	4
Tosprogede børn	4
Begrænset ordforrådet.....	4
DLD	4
Ordblindhed/Dysleksi.....	5
Hvad er ordblindhed	5
Arv og miljø.....	5
Emotionelle følger ved ordblindhed.....	6
Digitale hjælpemidler / Læse- og skriveteknologi (LST).....	7
IntoWords	7
NOTA	7
Litteraturliste	8

RESSOURCECENTERET

MISTANKE OM LÆSE-SKRIVEUDFORDRINGER

Mistanken kan komme fra lærere, jer som forældre eller jeres barn. Uanset, hvor mistanken kommer fra, imødekommer vi bekymringen og laver en indsats. Skolens teststrategi findes i nedenstående afsnit.

TESTSTRATEGI

Teststrategien er udviklet og gennemføres for at monitorere alle børns læse- og skrivekompetencer. Ved udslag i test, vil I som forældre blive informeret, hvorefter der igangsættes faglige boost og/eller støttende forløb i klassen.

Klasse	1. fase efterår	2. fase forår
0. kl.	Børnehaveklasseledere spørger ind til ordblindhed i familien ved første skole-hjem-samtale Bogstavprøve	Bogstavprøve Ordblind-risikotest
1. kl.	Bogstavprøve Ordlæseprøve	Ordlæseprøve Sætningslæseprøve
2. kl.	Sætningslæseprøve Staveprøve Ordlæseprøve	Staveprøve Ordlæseprøve
3. kl.	Sætningslæseprøve Ordlæseprøve	Klassescreeing for ordblindhed Staveprøve Ordlæseprøve
4. kl.	Læse-staveprøver	Læse-staveprøver
5. kl.	Læse-Staveprøver	Læse-staveprøver Pre-test for ordblindhed → Ordblindetest (fra 1. marts) Positiv ordblindetest → IT-læseskrivekursus m.m.

Note: stave- og læseprøve går igen, for at sammenligne resultater og analysere udvikling.
Revideret 22/6 2023.

Klasse	1. fase efterår	2. fase forår
6. kl.	Læse-staveprøve Tolærerordning i den almene undervisning	Læse-staveprøve Tolærerordning i den almene undervisning
7.-10. kl.	Tolærerordning i den almene undervisning Eksamensforløb	Tolærerordning i den almene undervisning Eksamensforløb

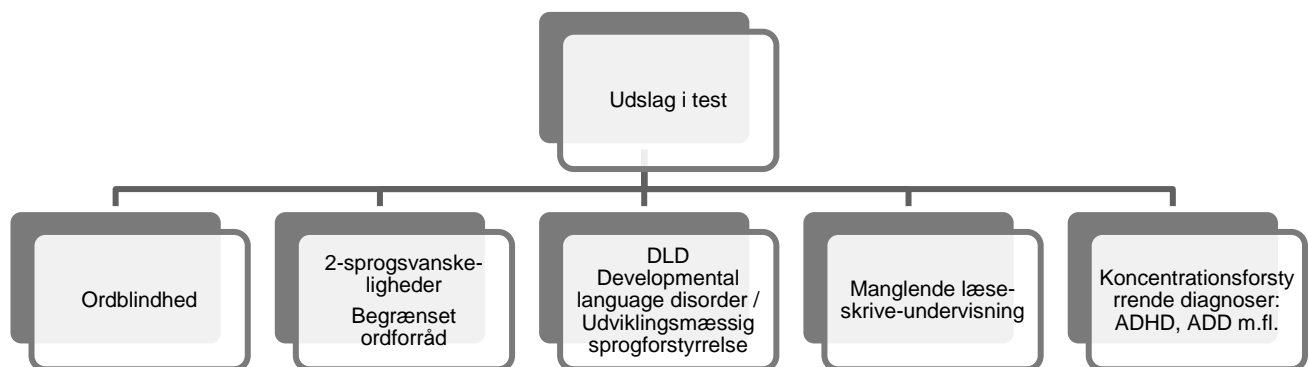
Ordblindetesten – Hvorfor i 5. klasse

Ordblindetesten bruges kun ved mistanke om ordblindhed. Testen skal sikre, at ordblinde børn kan deltage ligeværdigt i skole, uddannelse og arbejdsliv på trods af deres læsevanskeligheder. Testen kan anvendes fra 3. klasse. Børne- og Undervisningsministeriet påpeger, at testen kan tages mellem marts og juni, da barnets resultater fra ordblindetesten bliver sammenlignet med andres på samme klassetrin ved endt skoleår (Børne- og undervisningsministeriet (u.å.).

Vi ved, at børnenes sproglige udvikling rykker sig på forskellige tidspunkter, derfor tester vi på Esbjerg Realskole ikke i 3. klasse, da vi kan risikere, at børn bliver fejldiagnosticeret. Hastighed er blevet en faktor for ordblindhed, som ydermere taler ind i argumentet for først at teste i 5. klasse, således børn der knækker læsekoden sent, ikke bliver fejldiagnosticeret. Forskningsholdet bag Ordblindetesten udtrykker selv, at der er størst usikkerhed jo tidligere man tager testen. Ordblindetesten er meget svær, og mindre børn bliver nemt distraheret med prøvens ord, ældre børn kan nemmere distrahere fra dette.

De læseresultater som børn vil blive sammenlignet med, på 4. og 6. årgang, er ikke reelle målinger af landets børns læsekompetencer. Disse tal er fiktive og udregnet på baggrund af reelle målinger fra 3. 5. og 7. klasse. Derfor er der yderligere risiko forbundet med at tage testen i 4. og 6. klasse. Igen giver det den bedste vurdering at teste i 5. klasse. Undervisningsministeriet lægger op til, at ordblindetest tages én gang i grundskolen! Derfor er det igen essentielt, at testen tages på det bedst mulige tidspunkt.

UDSLAG I TESTS

FIGUR 1: FIGUREN VISER DE VEJE VI SOM RESSOURCECENTER AFGRÆNSER I PROCESSEN MOD AT LAVE DEN KORREKTE INDSATS MOD AT STØTTE BARNETS LÆSE- OG SKRIVEUDVIKLING.

Læsevanskeligheder af en anden årsag

Når man siger "læsevanskeligheder", tænker man ofte "ordblindhed". Men man kan opleve børn, der er udfordret i deres læsning og sprogforståelse, og som samtidig ikke er erklæret ordblinde. Dette kan skyldes hørenedsættelse, det betyder, at de har haft svært ved at opfange ordenes udtale.

Synsnedsættelse kan også skabe vanskeligheder for børns læsning. En utilstrækkelig læseundervisning kan også være årsag til læsevanskeligheder. Dette kan skyldes flere skoleskift, hvorved barnet ikke har modtaget systematisk undervisning i læsning (Jandorf et. al., 2022). Børn der har diagnosen ADHD eller en kognitiv funktionsnedsættelse, undersøges først med individuelle testredskaber, hvor testvejlederen har mulighed for at afgøre, om barnet har forstået opgaven, og gør forsøg på at løse den (Børne- og undervisningsministeriet, u.å.). I sådanne situationer inddrager vi skolens AKT-team eller skolepsykologen. I vil som forældre blive informeret løbende og indkaldt til møder, hvor der drages konklusioner og igangsættes kompetenceforløb. I nedenstående afsnit, kan du læse yderligere omkring det, der kan ligge til grund for en begrænset læse- og skriveudvikling.

Tosprogede børn

Tosprogede børns sproglige færdigheder i dansk er afgørende for deres forståelse af indholdet i skolens undervisning. Ikke alle tosprogede børn har de nødvendige dansksproglige forudsætninger, der skal til for at kunne deltage i undervisningen. Det er derfor vigtigt, at de får den sprogstøtte, de har behov for. Her på Esbjerg Realskole tilbyder Ressourcecentret sprogboost, hvor det tosprogede barn kommer i et forløb. Her har vi fokus på ordforråd, både enkelt ord og længere sætninger ved samtale. Dette forløb tilbydes ved behov og aftales derfor i samråd med klasselærer, forældre og os i Ressourcecenteret.

Begrænset ordforrådet

Nogle børn har kendskab til et større antal ord og har dermed en større bredde i deres ordforråd end andre (jf. Tannenbaum m.fl., 2006). Vores Ressourcecenter har mulighed for at teste med en ordforrådstests. Dette vil typisk komme på tale ved henvendelse og drøftelse med klasselærer og forældre. Når vi har et resultat, kan vi herefter planlægge et forløb, hvor lige netop udvidelse af ordforråd indtænkes.

DLD

(eng: Developmental Language Disorder) Børn med DLD har ofte svært ved at udtrykke sig sprogligt og forstå, hvad der bliver sagt til dem. Ordforrådet er begrænset, men det er mange DLD-børn ret gode til at skjule. De kan sidde og nikke, arbejde, og kæmpe i stilhed. De vil ofte foretrække at sidde selv, for ikke at blive "set skævt til". Før eller siden vil det dog blive synligt, da man i skolen vil opleve, at de ikke "er med". De vil være hægtet af. Børn med DLD vil ofte have en følelse af at være bagefter de andre. Disse følelser kan komme til udtryk ved vrede rettet mod andre eller vrede rettet mod dem selv. DLD er mange steder en overset sproglig vanskelighed, og der findes statistisk set børn med udviklingsmæssig sprogforstyrrelse (DLD) i enhver skoleklasse

(ca. 7% <https://learnlab.dk/redskaber/dld-sprogforstyrrelse/>).

DLD kan trække dybe spor i et barns senere liv. Sprogligt samvær bliver vigtigere, jo ældre man bliver, og her får børn med DLD det svært. Sproget bliver en forhindring, ligesom man kan ende i dårlig trivsel. Ved mistanke om DLD vil vi inddrage talepædagogen, som er en vi arbejder tæt sammen med. Herefter vil vi, i fællesskab, finde den rette støtte.

Ordblindhed/Dysleksi

Ordblindhed er det samme som Dysleksi. Børn, forældre, lærere bruger forskellige navne for det samme. Der er i øjeblikket en diskussion af brugen af ordet, da der nogle steder er erfaringer med, at navnet "ordblindhed" er for negativt ladet. I denne mulige overgangsfase, vil I på skrift og i dagligdagen møde begge navne. I denne strategiplan har vi holdt ved ordblindhed, da det endnu er ordet, de fleste kender bedst.

Hvad er ordblindhed

Kort beskrevet er ordblindhed en medfødt vanskelighed, hvor det centrale problem ved ordblindhed er, at børnene har svært ved at lære at udnytte skriftens lydprincip. Ordet "der" består af tre bogstaver med hver deres lydprincip "d" "e" og "r". Udskiftes bogstavet "r" med "n", skifter ordet lyd og betydning, så man får ordet "den". Denne fundamentale sammenhæng mellem bogstav og lyd i sproget, har ordblinde ofte vanskeligheder med at finde forskellene i – derfor vil et barn med ordblindhed oftere end normalt læse "der", når der står "den".

Den internationale dysleksiforening (International Dyslexia Association, IDA) definerer ordblindhed på følgende måde:

"Ordblindhed er en specifik indlæringsvanskelighed af neurobiologisk oprindelse. Ordblindhed er kendetegnet ved vanskeligheder med sikker og/eller hurtig ordafkodning, stavevanskeligheder og vanskeligheder med at forbinde de enkelte bogstaver og bogstavfølger med deres konventionelle lyde. Disse vanskeligheder stammer typisk fra en forstyrrelse i den fonologiske komponent i de sproglige færdigheder, og er ofte uventede set i forhold til andre kognitive færdigheder og den undervisning, barnet har modtaget. Sekundære konsekvenser kan være vanskeligheder med læseforståelse og reduceret læseerfaring, som kan begrænse væksten i ordforråd og baggrundsviden."
(The International Dyslexia Association, u.å.)

Andre ikke-sproglige konsekvenser ordblindhed kan medføre kan være af social- og psykologisk karakter; begrænsninger i forhold til uddannelsesvalg, mangel på selvtillid og et betydeligt større tidsforbrug til alt der har med læsning og skriftlig formulering at gøre (Ordblindforeningen, u.å.). De følelsesmæssige perspektiver beskrives under overskriften "Emotionelle følger ved ordblindhed" i dette dokument.

Arv og miljø

At ordblindhed har et neurobiologisk grundlag betyder, at forbindelsen mellem hjernens lydcenter og sprogcenter er begrænset. Derfor bruger børn med ordblindhed væsentlig mere energi på at stave sig igennem ord end ikke-ordblinde børn.

Det er almindeligt anerkendt, at flere drenge end piger er berørt af ordblindhed. Ordblindhed er mere almindeligt i nogle familier end i andre. Det tyder enten på, at miljøfaktorer i familien kan føre til læsevanskeligheder, eller at de genetiske faktorer kan få betydning for at læsevanskelighederne opstår (Samuelsson et al. 2005). Vi ved, at man som voksen ordblind har øget risiko for at få et barn med læsevanskeligheder (Bonifacci et. al., 2013). Disse udfordringer kan minimeres gennem tidlige indsatser og uddannelse af personale og forældre (Siegel & Ribary ,2018 og Jandorf et. al, 2022). Derfor er det vigtigt med en status af ordblindhed i jeres familie, som kan være vigtig for at forbedre håndteringen af ordblindhed og familieinddragelse (Carotenuto et al. (2017). Og netop derfor skal I inden skolestart tilkendegive, om I har ordblindhed i familien.

Uge 40 er international ordblindeuge. Her er der i høj grad mulighed for, at I som forældre, kan søge viden gennem flere portaler, digitale og fysiske fremmøder. Nota, Vitec (Intowords) holder ofte kurser gratis online-kurser.

Emotionelle følger ved ordblindhed

Det kan have en dyb følelsesmæssig indvirken på dit barn, hvis det får diagnosen, ordblindhed. Selvom vi griber tidligt ind, kan det ikke undgås, at barnet, i løbet af skolelivet, vil føle sig anderledes, da børnene sammenligner sig med hinanden. Men med støtte og forståelse fra lærere og familie vil det gøre en forskel. Derfor er det vigtigt, at de voksne omkring barnet tilegner sig kendskab til ordblindhed og finder ud af, hvordan man bedst muligt støtter i skolen og i hjemmet. På ordblindeforeningen.dk er der gode råd til, hvordan I kan gøre dette:

- + Sprogleg og højt læstning
- + Gode læseråd
- + De første skoleår
- + At se vanskelighederne i øjnene
- + Vær barnets advokat
- + Tal med barnet om ordblindhed
- + Lektier
- + Genveje til mere læsning
- + Lydbøger

FIGUR 2: [HTTPS://WWW.ORDBLINDEFORENINGEN.DK/VEJLEDNING/TIL-FORAEALDRE/](https://www.ordblindeforeningen.dk/vejledning/til-foraeldre/)

Ordblindhed kan have vedvarende påvirkning på familieforholdet. Det kan påvirke forældre-barnrelationen. Forældre kan føle sig skyldige i henhold til at videregive gener med ordblindhed, eller antage at deres børn ikke forsøger ihærdigt nok. Forældre kan føle sig stressede, frustrerede hjælpeløse, modløse og frygte deres børns fremtid (ordblindeforeningen.dk)

Forældre til børn med ordblindhed kan selv have svært ved at læse og have dårlig fonologisk bevidsthed, hvilket sandsynligvis resulterer i vanskeligheder med at støtte deres barn med skolearbejde. På Esbjerg Realskole har vi lektiecafé mandag til torsdag, hvor der er uddannet personale til stede. Vi opfordrer jer til at sende jeres børn til lektiecafé, særligt hvis I har svært ved at støtte med lektierne i hjemmet.

DIGITALE HJÆLPEMIDLER / LÆSE- OG SKRIVETEKNOLOGI (LST)

Hvis dit barn testes ordblind, kalder vi jer ind på skolen. Her vil vi vise jer, hvordan hjælpemidler på PC anvendes. Det er vigtigt at finde tryghed i hjælpemidlerne både for jer forældre og for jeres barn. I vil som forældre få et login til IntoWords, for selv at få hands-on-erfaring med programmet.

Hvis dit barn ikke er ordblind, men har udfordringer i at omdanne tanke til tekst, vil vi vurdere behovet for tale-til-tekst-funktioner, hvilket bl.a. er en integreret del af Microsoft Word, som alle kan bruge. I et sådan tilfælde hjælper vi med at sætte det op og sætte dit barn ind i brugen af det.

IntoWords

IntoWords er baseret på CD-ORDs teknologi, som inkluderer oplæsning og ordforslag som stavehjælp, OCR-behandling af dokumenter, så PDF-filer bliver skrivbare.

Programmerne kan downloades på:

<https://www.vitec-mv.com/dk/download/>

Videovejledninger til IntoWords kan findes via linket <https://www.vitec-mv.com/dk/support-kontakt/videoguides/>

Børn som kommer til Esbjerg Realskole midt i et skoleforløb, vil højst sandsynlig være vant til AppWriter. Det er derfor vigtigt at (lærer kontakter Ressourcecenteret) og Ressourcecenteret introducerer det nyankomne barn til IntoWords. Det kan ikke lade sig gøre at tilkøbe AppWriter til enkeltbørn fra skolens side. I særtilfælde, som en nyankommen 10. klasses-elev der har brugt AppWriter de forrige år, kan SPS-ansvarlig (JL) søge om bevilling til f.eks. AppWriter.

NOTA

NOTA er et statsligt bibliotek for mennesker med læsehandicap. NOTA er et online-bibliotek, hvor man kan lytte og læse bøger elektronisk. Fordelen ved Nota er, at den også har et vælg af skolebøger. Det betyder, at man som barn med ordblindhed, kan finde sin arbejdsbog elektronisk, som man kan skrive i, online. Derudover har den et kæmpe udvalg af skønlitteratur og bliver konstant opdateret. Bliver man erklæret ordblind, har man samtidig adgang til NOTA resten af livet. På NOTA vil man i kommende uddannelsesforløb kunne finde sine grundbøger.

LITTERATURLISTE

Bonifacci, P., Montuschi, M., Lami, L., & Snowling, M. J. (2013). Parents of Children with Dyslexia: Cognitive, Emotional and Behavioural Profile. *Dyslexia*, 20(2), s. 175–190.

Børne- og undervisningsministeriet (u.å.). Lokaliseret 26. januar, 2023 på:

<https://www.uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/specialundervisning/ordblindetesten>

Gøttsche, N. B., LÆRERUDDANNELSEN, P., INTERVIEWER, V., DAAE, K. B. L. O. H., & HAUERSLEV, S. I. T. (2021). Ordblindevenlig undervisning i matematik og naturfag. *Viden om Literacy*, 30, 107-111.

Jandorf, B.T., Thomsen, I.T og Nobelius, T. (2022). *Definition af ordblindhed*:

<https://emu.dk/grundskole/saerlige-barngrupper/ordblindhed/definition-af-ordblindhed?b=t5-t136-t2128>

Livingston, E. M., Siegel, L. S., & Ribary, U. (2018). Developmental dyslexia: Emotional impact and consequences. *Australian Journal of Learning Difficulties*, 23(2), 1-29.

Ordblindeforeningen. (u.å.). *Hvad indebærer ordblindhed*: <https://www.ordblindeforeningen.dk/viden-om/>

Tannenbaum, K. R., Torgesen, J. K., & Wagner, R. K. (2006). Relationships between word knowledge and reading comprehension in third-grade children. *Scientific studies of reading*, 10(4), 381-398.

The International Dyslexia Association. (u.å.). *Definition Consensus Project*:

<https://dyslexiaida.org/definition-consensus-project/>

Samuelsson, S., Byrne, B., Quain, P., Wadsworth, S., Corley, R., DeFries, J. C., Willcutt, E., & Olson, R. (2005). Environmental and Genetic Influences on Prereading Skills in Australia, Scandinavia, and the United States. *Journal of Educational Psychology*, 97(4), s. 705-722.